

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte fredag den 23 mai 1947 kl. 14.

Møtet ble ledet av viseformannen Sundt .

Formannen: I ordinært møte i utenrikskomiteen i formiddag meddelte utenriksministeren at det var kommet en ny fase i Franco-Spania-spørsmålet, som gjorde det nødvendig å orientere den utvidede utenrikskomite, som har med dette spørsmål å gjøre. Dette skjer da på bakgrunn av det vedtak som ble fattet i Stortinget 22 mars i år, og som gikk ut på at "Utenriksministerens redegjørelse vedlegges protokollen".

Jeg henviser til flertallets begrunnelse.

Utenriksminister Lange: Siden det norske Storting gjorde det vedtak som formannen nettopp har sitert, har det fra spansk side gjentatte ganger vært reist spørsmål om man nå i Norge var rede til å ta imot en spansk chargé d'affaires i Oslo, idet man henviser til at det er en anomali hvis det overhodet skal bestå en diplomatisk representasjon, at den bare er ensidig. Diplomatsk representasjon forutsetter gjensidighet. Fra norsk side har det til dette vært svart, at vi i prinsippet er klar over at slik er det, men at vi ville anse det ytterst uheldig om det kom en spansk chargé d'affaires i Oslo nå umiddelbart, idet en da må være forberedt på reaksjoner i den norske offentlige opinion, og demonstrasjoner som ingen av partene kan være interessert i skal finne sted. Det har vært snakket fram og tilbake om dette gjennom lang tid.

Parallelt med dette har det fra spansk side også vært ytret ønske om at man skulle ta opp forhandlinger om en alminnelig varebytteavtale. Til dette siste har det fra norsk side vært svart, at vår erfaring fra forhandlinger med en lang rekke land viser at det er lettere å komme til forståelse om varebytte på grunnlag av kompensasjon enn på grunnlag av alminnelig varebytteavtale. Det har vært oppnådd enighet om en kompensasjonsavtale for første halvår for et beløp av vel 5 millioner kroner hver vei. Det er videre for øyeblikket i gang underhandlinger mellom de forretningsfolk som har stått for kompensasjonshandelen fra norsk side, og spanske forretningsforbindelser og myndigheter, for å undersøke mulighetene for en kompensasjonsavtale i større omfang. Forslaget fra norsk side er på mellom 25 og 30 millioner kroner hver vei. Det er ennå ikke godkjent av norske eksport- og importmyndigheter, men det har altså vært forhandlet tentativt om det. Under disse forhandlinger har det vist seg at hvis vi ikke i en eller annen form går til en normalisering av de diplomatiske forbindelser, vil det føre til at vi ikke fortsatt kan oppnå noen kompensasjonsavtale, og det har også vært antydnet at det kunne føre til at allerede gitte eksportlisenser for leveringer til Norge ble

inndradd. Det ville for øyeblikket bety at produksjonen i sinkverket i Odda i løpet av noen få uker ville gå ned til det halve av hva det nå er. Det ville også medføre vanskeligheter for en del norske skip som for øyeblikket er underveis til spanske havner for der å hente varer som det er gitt eksportlisens for til Norge. I samsvar med det syn som ble hevdet fra Regjeringens side under sakens behandling i Stortinget, at vi ikke kan innrette oss slik at vi kommer i åpen handelskrig med Spania, altså slik at det blir stans i varebyttet mellom våre to land, må vi derfor finne en vei til å normalisere den diplomatiske forbindelse med Spania. Vår chargé d'affaires i Madrid, Ebbell, har nå oppnådd at Spania er villig til å frafalle det krav som de har fremholdt en 5-6 ganger mellom 25 mars og nå, om en chargé d'affaires i Oslo, og er villig til å gå med på som en overgangsordning at det utnevnes en chargé d'affaires for Norge, bosatt i Stockholm og tilknyttet den spanske legasjon der, som bare leilighetsvis skal opptre i Oslo.

Til en slik ordning er naturligvis å si at den står i strid med den prinsipielle linje som vi har hevdet hvor det gjelder diplomatisk representasjon, nemlig den, at hvor vi har diplomatisk representasjon i et fremmed land, insisterer vi på at deres diplomatiske representanter hos oss skal være bosatt i Oslo. Det er altså et brudd på den vanlige linje vi har hevdet, men i denne spesielle sak er Regjeringen kommet til, at skal vi først gå på en normalisering, så er dette den lempeligste form i øyeblikket, og den som vil virke minst støtende på norsk opinion og derfor ikke i samme grad som det at vi tok imot en spansk chargé d'affaires fast bosatt i Oslo, er egnet til å fremkalle demonstrasjoner eller opinionsytringer som ikke er ønskelige. Regjeringen har derfor til hensikt å godta denne ordningen, og samtidig da å fremholde overfor de spanske myndigheter at den forutsetter - når den går med på denne ordningen - at det vises imøtekommenhet fra spansk side hvor det gjelder varebytte, imøtekommenhet først og fremst på den måte at det ikke fra spansk side insisteres på at vi skal ta varer derfra, som ikke passer inn i vårt importprogram.

Regjeringen har oppfattet det slik at Stortingets vedtak gav Regjeringen fullmakt til å ta et skritt som dette, men jeg har samtidig ment at det var riktig - fordi ethvert skritt skal tas i nøye kontakt med Stortinget - å gi denne orientering i den utvidede utenrikskomite.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for hans redegjørelse og for hans redebønhet til til enhver tid å være i kontakt med Stortinget gjennom denne komite.

Utheim: Jeg må få stille et spørsmål til utenriksministeren. Jeg skjønner det har pågått visse forhandlinger med Spania, - jeg ber om å få opplyst om det

under disse forhandlinger har vært drøftet også det spørsmål om Spania nå er villig til å gjøre opp for gamle ting. Det er en del forretningsfolk her i landet, som har ganske store krav på Spania fra før krigen, fra før det nåværende regime i Spania. Jeg spør: Har disse ting vært drøftet, og er der mulighet for at man, om en ordning som den av utenriksministeren nevnte blir gjennomført, kan få gjort opp disse ting? Jeg tenker spesielt på forretningsfolk i Kristiansund, som her har meget store krav.

Strand Johansen: Stortingets vedtak av 22 mars i år lyder slik:

“Under henvisning til foranstående - til Stortingets beslutning av 6 mars 1946 og til det vedtak i Spania-spørsmålet som ble fattet på De Forente Nasjoners generalforsamling den 12 desember 1946 - innstiller komiteen at Stortinget gjør følgende vedtak: Utenriksministerens redegjørelse vedlegges protokollen.”

Komiteens flertall, hvis innstilling ble vedtatt, henviser i sin innstilling til “foranstående fremstilling og til utenriksministerens redegjørelse og gir Regjeringens politikk i denne sak sin tilslutning.”

Utenriksministerens redegjørelse den 27 februar omtaler ikke med et eneste ord noen fullmakt til Regjeringen til å ordne saken. Det heter i utenriksministerens redegjørelse:

“I dag er situasjonen omkring denne sak ennå ikke helt avklart. Regjeringen vil derfor fortsette sitt arbeid for å skaffe seg den best mulige orientering, og så, i nær kontakt med Stortinget, ta de skritt som er nødvendige for, i lojalitet mot De Forente Nasjoners vedtak i Spania-spørsmålet, å vareta Norges interesser.”

I den innstilling som ble vedtatt, henvises det også til Stortingets vedtak av 6 mars 1946:

“Stortinget uttaler sin sterke sympati med det spanske folks frihetskamp. - Stortinget har den fulle tillit til at Regjeringen vil stå i nøye kontakt med Stortinget og dets organer i dette spørsmål, slik at Norge kan gjøre sin fulle plikt som en demokratisk stat i en interalliert aksjon for å gjenopprette demokratiet i Spania.”

Det er i de siterte uttalelser og beslutninger hele tiden tale om Stortinget, resp. Stortinget og dets organer. Jeg forstår den siste beslutningen av Stortinget i denne sak slik at Stortinget skal underrettes om de skritt som tas, og at skrittene skal tas i nøye kontakt med selve Stortinget. Jeg vil derfor foreslå at denne sak forelegges Stortinget i henhold til de beslutninger Stortinget tidligere har fattet i denne sak.

Formannen: Det later til at der er noen uoverensstemmelse mellom den siste taler og i hvert fall meg om hva det egentlig er Stortinget har vedtatt. Stortinget har meg bekjent ikke vedtatt noen annen beslutning enn at sakens dokumenter vedlegges protokollen, og det gir begrunnelsen for det gjennom de premisser som etter min forståelse innebærer fullmakt for Regjeringen til å ta de skritt den finner nødvendige for å normalisere forholdet til Spania, uten at Stortinget på ethvert punkt atter en gang bør engageres selv om der holdes nøye kontakt.

Det kan selvsagt være uenighet om dette, og jeg skal bringe på det rene i løpet av kort tid om hr. Strand Johansens referat er riktig, eller om det dokument som jeg nettopp for et kvarter siden har fått utlevert fra Stortingets kontor, er riktig. Det kan selvfølgelig være misforståelser der, fordi innstillingen skiftet karakter gjentatte ganger i løpet av noen måneder. Men jeg tror at det som sitter igjen hos de fleste av oss, og som vi nå skal bringe på det rene, er at konklusjonen var vedlegg av sakens dokumenter til protokollen, men med begrunnelse i premissene for hva man la i det. Jeg vil være takknemlig for at henholdsvis utenriksministeren og medlemmer av komiteen vil uttale seg om dette.

Hambro: Det er jo ingen tvil om at Regjeringen ikke i noen henseende er nødt til å bringe denne sak inn for Stortinget. Hvorvidt Regjeringen vil finne det ønskelig, det er et hensiktsmessighetsspørsmål, det er gjenstand for rent skjønn.

Hva sakens realitet angår, er det grunn til å være tilfreds med at vi kan få en utvidet kompensasjonsavtale med Spania. Det tilgodeser ganske betydningsfulle norske handelsinteresser, og også norske importinteresser. På den annen side lar det seg ikke nekte, som utenriksministeren var inne på, at den formelle ordning som foreslåes, er av en noe eiendommelig art. Den er skikket til internasjonalt å fremkalle en viss mild munterhet, og bringer oss opp i en formell situasjon vi ellers har ønsket å unngå. Vi har arbeidet meget målbevisst på å få legasjonene bosatt i Oslo og ikke i Stockholm. Å ha en chargé d'affaires akkreditert i Norge som er tilknyttet legasjonen i Stockholm, er i og for seg ikke noe gledelig. Men kan Spania være tilfreds med en slik ordning, er jeg for min del villig til å akseptere den under de givne forhold, forutsatt at den ikke i noen henseende kan påberopes som et prejudikat for fremtiden.

Det er etter min oppfatning Regjeringens eget skjønn som her bør være avgjørende for hvorvidt den på forhånd ønsker å bringe saken inn for Stortinget, eller om den vil bringe saken inn for Stortinget på et senere tidspunkt, når avtalen, som andre avtaler, blir forelagt. Hvis Regjeringen mener at det er en vinning å få så lite publisitet som

mulig om denne sak, er jeg villig til å imøtekomme Regjeringens ønske i så henseende. Hvis Regjeringen finner det mer betryggende å bringe saken inn for Stortinget, er jeg helt villig til å akseptere det. Jeg skulle anta at det politisk for Regjeringen kunne ha visse fordeler. Men det må være Regjeringen som leder forhandlinger av denne art. Det kan ikke være Stortinget som griper inn på ethvert punkt.

Jeg tror at den fortolkning av Stortingets beslutning som den fungerende formann gav, er riktig. På den annen side vil der kunne urgeres, som gjort av hr. Strand Johansen, at man hele tiden bør bevare den nøyeste kontakt med Stortinget. Hvor langt man vil trekke den slutning, er et rent skjønsspørsmål. Ille ville det være om den realitet man her har oppnådd, skulle bli forskjertset ved en behandlingsmåte som ikke tok hensyn til realiteter.

Der ble stillet et spørsmål av hr. Utheim. Jeg vet ikke om der har vært forhandlet med Spanien om noen eldre krav. Det har, såvidt meg bekjent, ikke vært nevnt under de drøftelser som vi har hatt her. Jeg vet ikke om at der fra offisielt norsk hold er reist noe slikt krav. At private eksportører kan ha krav, det gjelder naturligvis i det ene land som i det annet. Det vil sikkert interessere oss alle å høre om de krav har vært avvist på en slik måte av den annen part at de har måttet gjøres til gjenstand for diplomatiske forhandlinger. I så fall gaves der etter de eldre traktater med Spanien klare indikasjoner for hvorledes de skulle behandles, men offisielt har komiteen, etter hva jeg kan erindre, ikke mottatt noen meddelelse om slike uoppgjorte offisielle krav.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg gjerne gjøre oppmerksom på at det er helt på det rene at Stortingets vedtak, som forsåvidt angår tidspunktet, er i overensstemmelse med hr. Strand Johansens angivelse, nemlig 22 mars, lød slik: "Utenriksministerens redegjørelse vedlegges protokollen", og det ble vedtatt i Stortinget med 110 stemmer mot 13. Herom kan det visselig ikke tvistes.

For øvrig vil jeg, som også hr. Hambro antydningvis var inne på, gjøre oppmerksom på at det vel ikke er riktig i dette korte møte, hvor utenriksministeren og Regjeringen, om ikke akkurat trenger direktiver, så formodentlig gjerne setter pris på meningsytringer, å blande inn i spørsmålet andre spørsmål som vi måtte ha om Spania, som f.eks. det som hr. Utheim reiste. Det spørsmål som er det brennende her, er hvorvidt man skal gå med på den ordning av chargé d'affaires-stillingen som utenriksministeren nevnte. Og da tror jeg at vi, for at vi skal kunne komme til et resultat i dag som gjør det nyttig for utenriksministeren å ha vært til stede, skal innskrenke oss til dette og ikke føre debatten for meget ut på viddene.

Natvig Pedersen: Ved forrige gangs behandling av dette spørsmål kan man vel si at Stortinget i realiteten tok standpunkt til om vi skulle ta et åpent brudd med Spania på det grunnlag som forelå, og på det tidspunkt, for mindretallets forslag kunne eller ville føre til det, og der var jo Stortingets standpunkt klart. Det var et sterkt flertall som ikke ville ta et slikt brudd. Den ordning som nå antydes, er jo en ekstraordinær ordning, men slik som stillingen og stemningen er her i landet, er den utvilsomt en nødutvei - man må vel si det - i forhold til kravet om å få en offisiell representant her i Oslo. Jeg for min del kan ikke se det annerledes enn at kan man slippe med en slik ordning, så foreligger det ikke tilstrekkelig grunnlag for å ta et slikt alvorlig skritt som å bryte all forbindelse med Spania. Den nøye kontakt med Stortinget, som jo Regjeringen bør ha i så viktige spørsmål, forstår jeg det så at Regjeringen også kan ha nettopp gjennom denne utvidede utenrikskomite. Jeg kan for min del ikke se noe vunnet ved å ta en teoretisk debatt på ny om dette spørsmål i Stortinget, hvis Regjeringen får klart uttrykk for hvordan stillingen er. Jeg vil derfor si som min oppfatning, at hvis Regjeringen ikke ønsker å forelegge denne sak som en særskilt sak eller en særskilt melding for Stortinget, finner ikke jeg noen grunn til å arrangere noe stortingsmøte på denne sak, idet jeg går ut fra at komitemedlemmene fra de forskjellige partier - alle grupper er jo representert her - vil kunne informere sine partifeller om dette spørsmål. Jeg tror det vil være en fordel at iallfall den melding som på en eller annen måte blir gitt om dette spørsmål, ikke blir gitt før gruppene kan få denne underhåndsmelding gjennom sine representanter her. Da mener jeg at kontakten er etablert, og ingen i Stortinget kan klage over at de ikke er blitt fullstendig informert om saken.

Friis: Da jeg på reisen til Kairo passerte Paris, så jeg av de franske aviser at det amerikanske utenriksdepartement hadde utnevnt en ny chargé d'affaires i Madrid, og helt offisielt sendte ut en meddelelse om at dette var gjort, men at det hele hadde en rent administrativ karakter. Jeg tror i lengden at det ville være heldigere å gå mer åpent fram enn å benytte denne metode som nå foreslåes. For det første, rent konkret, vil vel det at vi får en chargé d'affaires i Stockholm, medføre at han må ha et kontor i Oslo, og at det blir offisielt allikevel med den agent eller assistent eller hva han kan kalles, som må være i Oslo, og da har vi jo faren for demonstrasjoner like godt. Jeg for min part oppfatter den beslutning som ble fattet av Stortinget, dithen at forholdene skulle normaliseres, og jeg mente at det måtte man like godt gjøre først som sist. Regjeringen må jo i alle tilfelle offentliggjøre at en slik ordning er truffet, og da synes jeg også det riktigste ville være å forelegge

saken for Stortinget. Jeg er ikke noe videre tilfreds med den ordning at enkelte skal ta all denne ondsinnede kritikk som er blitt øvd i dette spørsmål, og at så Regjeringen i stillhet skal ordne seg på denne måte, så det hele ikke blir offentlig, men bare gjenstand for privat snakk. Jo snarere denne sak bringes fram for offentligheten under Regjeringens ansvar, desto bedre tror jeg det er for landet og for oss alle. Jeg synes det er rimelig at Stortinget selv tar konsekvensen av den beslutning det har fattet, og derfor er jeg meget stemt for at saken forelegges for et hemmelig stortingsmøte.

Formannen: Før jeg gir ordet til utenriksministeren, vil jeg få referere det forslag som hr. Strand Johansen har fremsatt. Det lyder slik:

“Under henvisning til Stortingets beslutning av 22 mars 1947 legges saken fram for Stortinget.”

Det skulle vel formodentlig stå: “på ny fram for Stortinget”?

Strand Johansen: Det gjelder den sak vi nå behandler.

Formannen: Jeg vil gjerne få lov til å si fra om at jeg har aldri ment at Stortinget eller den utvidede utenrikskomite skal drive utenrikspolitikk. Jeg har ment vi skal være med på å bestemme retningslinjene i kontakt med Regjeringen, men jeg mener at de enkelte skritt som Regjeringen må treffe, må den treffe på grunnlag av de faktisk foreliggende forhold. Ut fra dette vil jeg innstendig advare mot at hr. Strand Johansens forslag blir vedtatt. I Stortingets forretningsorden § 11, punkt 14, siste ledd heter det:

“Saker som er behandlet eller brakt fram i utenrikskomiteen skal forelegges for Stortinget i møte, når minst 4 medlemmer forlanger det. Hvorvidt sådant møte skal holdes for åpne eller lukkede dører, bestemmes av Stortinget i møte for lukkede dører.”

Dette har vi å holde oss til. Selvsagt må vi votere over hr. Strand Johansens forslag.

Jeg kan som fungerende formann i denne komite ikke forstå at denne sak på noen måte er tjent med igjen å få det som en tidligere taler kalte for en teoretisk drøftelse. Jeg har sagt det før i Stortinget - og jeg gjentar det nå - at Regjeringen i dette spørsmål har min tillit, og den må innenfor de grenser som er forenlig med landets interesser, finne de veier som kan gåes.

Statsråd Lange: Jeg skal først få svare hr. Utheim. De gamle mellomværender fra tiden etter 1936 er etter hvert gjort opp, men vi har jo en del mellomværender med Spania fra tiden før 1936. De har overhodet ennå ikke vært nevnt. De vil vel sannsynligvis heller ikke kunne tas opp før vi erklærer oss villig til å gå med på regulære

handelsavtaleforhandlinger. Det har vært uttrykt ønske om det fra spansk side. Men vi har ikke villet ta skritt til å gå til forhandling om regulær handelsavtale, vi har holdt oss til de konkrete kompensasjonsavtaler som det har vært spørsmål om fra halvår til halvår.

Utheim: Det var kun et spørsmål fra min side.

Statsråd Lange: Med hensyn til spørsmålet om å bringe saken inn for Stortinget, vil jeg gjerne i tilslutning til det formannen nettopp uttalte, ha sagt at det blir umulig for en regjering å drive utenrikspolitikk hvis hvert skritt i hver enkelt sak skal bringes inn for Stortinget. Og når det i premissene til Stortingets vedtak av 22 mars står at det forutsettes at Regjeringen gjør det som er nødvendig for å ivareta Norges interesser, i nøye kontakt med Stortinget, så har jeg i hvert fall alltid oppfattet det slik at den utvidede utenrikskomite er det spesielle organ vår forfatning har instituert for at Regjeringen skal kunne holde nøye kontakt med Stortinget.

Realitetsavgjørelsen - at vi ikke ønsker å ta et brudd med Spania - falt den 22 mars. Situasjonen i dag er den at enten må vi gå med på den ordning som vi altså nå gjennom tre måneders forhalingsforhandling har fått spanske myndigheter til å gå med på, og som jeg tror vi bør oppfatte som lempeligere enn om mannen kom hit med en gang - en ordning som betyr en ganske betydelig innrømmelse fra spansk side i forhold til hva de hele tiden har forlangt - eller også har vi det brudd som Stortinget med 110 mot 13 stemmer sa at det ikke ønsket å ta. En ny stortingsbehandling kan overhodet ikke bringe noen nye momenter fram, jeg kan ikke forstå at det tjener noen nyttig hensikt. Min hensikt - og Regjeringen har sluttet seg til den - var å sende instruks til chargé d'affaires Ebbell i dag om at vi aksepterer denne ordning. Det betyr ikke at vi sender ut et kommuniké til den norske presse i dag. Det kan vi vente med til over pinse, slik at det blir mulighet for å informere gruppene. Men denne instruks bør gå i dag, hvis det ikke skal medføre ytterligere vanskeligheter med hensyn til å opprettholde den begrensede handelsforbindelse som vi i dag har med Spania.

Bettum: Jeg er helt enig i det syn som er fremkommet fra utenriksministeren og også fra flere av komiteens medlemmer med hensyn til behandlingsmåten av saken. Utenriksministeren sa i sitt siste innlegg her at det fra spansk side var fremkommet ønske om handelsavtale. Det fremgikk av det som tidligere er sagt, at det vi oppnår, er handel på kompensasjonsbasis, for første halvår for 5 millioner hver vei, og for siste halvår for 25-30 millioner. Jeg har ingen oversikt over hvorledes disse kompensasjonsavtaler stiller seg for Norge sammenlignet med en eventuell handelsavtale. Hvis vi på grunn av den

fremgangsmåte som benyttes, fremdeles skulle bli uheldig stillet ved at vi ikke vil normalisere vår handelsforbindelse helt ut, og hvis vi derved taper terreng vis à vis andre som øker sin forbindelse med Spania, synes jeg nok det kunne være verdt å overveie å ta skrittet helt ut. Jeg ville nevne dette. Jeg vet ikke hvorledes dette stiller seg i realiteten.

Wikborg: Da vi behandlet saken i Stortinget, var det altså på det rene at vi med stort flertall gikk inn for at der ikke skulle bli noe brudd. Jeg for min del oppfattet det slik at vi måtte ta de konsekvenser som den beslutning førte med seg, slik at vi måtte normalisere også de diplomatiske forbindelser, all den stund det lå tydelig i luften at det var en av de ting Spania stillet som betingelse. Det som nå skjer, er da bare en konsekvens av det vi den gang vedtok. Det er ikke kommet noe nytt moment fram som kan tenkes å forandre Stortingets syn på selve hovedspørsmålet. Vi ønsker - d.v.s. vi ønsker det ikke, vi er tvunget til å normalisere våre forbindelser, og da har Utenriksdepartementet å treffe de foranstaltninger som det ser seg nødsaget til. Vi har måttet legge saken i Utenriksdepartementets hender, vi har regnet med at det ville gjøre alt hva det kunne for å gjøre det så lempelig som mulig for oss.

Det som skjer, er altså bare en logisk konsekvens av stortingsbeslutningen dengang, og derfor stiller jeg meg nokså tvilende til dette med på ny å bringe spørsmålet inn for Stortinget, med mindre det i våre grupper skulle være en så sterk stemning for det at vi bør gjøre det. Jeg skulle derfor foretrekke at hr. Strand Johansen ikke fremsatte dette forslag nå, men at vi fikk anledning til å forelegge spørsmålet for våre grupper, og at vi så kunne ta spørsmålet opp på ny senere. Jeg er klar over at Utenriksdepartementet mener å måtte handle i dag, og det får vi bøye oss for, og for så vidt har vi jo gitt utenriksministeren vår tillitserklæring, som vi sikkert, allesammen som ga den, fastholder. Hvis det allikevel finnes ønskelig å behandle saken i stortingsmøte, synes jeg vi får ta det opp i nytt møte etter at vi har hørt våre grupper.

Formannen: Jeg vil gjerne gjøre komiteens medlemmer oppmerksom på følgende:

Imorges da vi hadde det ordinære møte i utenrikskomiteen, bragte utenriksministeren dette spørsmål fram på slutten av møtet, uten forbindelse for øvrig med møtets avholdelse. Vi var ganske klar over at spørsmålet hørte under denne komite, og det ble diskutert meget inngående hvorvidt vi skulle vente med å ta møte i den utvidede komite til over pinse, eller vi skulle ta det i dag. Det ble imidlertid uttrykkelig anført fra utenriksministerens side at denne sak nå var kommet så

langt i sin utvikling, at hvis man ikke holdt møte i dag, måtte han telegrafere til Spania og gjøre våre representanter oppmerksom på at man kunne ta de forholdsregler som Regjeringen fant riktig, med forbehold om at Stortinget ikke blandet seg opp i spørsmålet eller tok noen beslutning. Vi fant det uheldig å utsette spørsmålet, for vi fant det uheldig å ta initiativet ut av Utenriksdepartementets hender, og av den grunn er det formodentlig uheldig at man nå lar dette spørsmål utstå til behandling i gruppemøter.

Utenriksminister Lange: Jeg må også bestemt henstille at man ikke nå forlanger utsettelse for å forelegge saken for gruppene, men at man tar dette som en informasjon om hva Regjeringen under sitt konstitusjonelle ansvar og med støtte i Stortingets vedtak av 22 mars finner det nødvendig å gjøre for å følge den hovedlinje Stortinget da fastslo, nemlig at vi ikke skal ha brudd hverken i den diplomatiske eller den økonomiske forbindelse med Spania. Å utsette spørsmålet nå vil utvilsomt vanskeliggjøre de fortsatte forhandlinger om varebytte.

Hvor det gjelder spørsmålet handelsavtale eller kompensasjonshandel, som hr. Bettum var inne på, har vi hittil hevdet på grunnlag av erfaringene fra handelsavtaleforhandlinger kontra kompensasjon med en lang rekke land i det siste, at det er lettere å nå fram til et resultat som er økonomisk tilfredsstillende for begge parter, på kompensasjonsbasis enn på grunnlag av varebytteavtale, fordi prisforholdene er så vanskelige som de er, og det lett ved ordninger som har clearingkarakter, blir til at det hoper seg opp tilgodehavender hos den ene eller den annen part, tilgodehavender som det så under de nåværende også helt abnorme valutaforhold kan bli vanskelig å få utlignet. Det er dette vi har argumentert med overfor de spanske myndigheter, og det ser ut til at de har bøyet seg for denne argumentasjon. Skulle det vise seg å være et absolutt vilkår for overhodet å fortsette økonomiske forbindelser med Spania, at man også forhandler om varebytteavtale, så ser jeg det slik at det ligger i den hovedlinje som er fastslått gjennom stortingsbehandlingen at, vel, da får vi også gå til det selv om vi ikke anser det for å være det heldigste. Det ser jeg som et hensiktsmessighetsspørsmål.

Jeg vil gjerne har korrigert en uttalelse. Hr. Bettum lot til å gå ut fra at det så å si alt var i orden med denne kompensasjonsavtalen for 2. halvår 1947 for et beløp av mellom 25 og 30 millioner kroner. Så langt er det ikke kommet. Det foreligger for 2. halvår 1947 et forslag fra de norske private interesser som har drevet denne handel. Det er enda ikke godkjent av de norske myndigheter, men det føres foreløpige sonderinger om det i Madrid for øyeblikket. Det vil meget snart foreligge et standpunkt fra de norske import- og eksportmyndigheter, og en vil da

forhåpentlig kunne gå til å avslutte en slik kompensasjonsavtale.

Eugen Pettersen: Det er vel slik at man kanskje kan fortolke vedtaket i Stortinget om at man ikke skulle ha spesielt brudd med Spania, derhen at man på basis av det kan si at vi nå bare fullfører det som Stortinget har vedtatt. I realiteten er det vel ikke det som ligger bak Stortingets vedtak. Når vi vet hvor vanskelig det var på mange måter, hvordan vi pløyet igjennom dette Spania-spørsmålet forrige gang vi behandlet det, tror ikke jeg at det er riktig bare å si at nå har vi fått kniven på strupen fra Spania, nå har vi bare å bøye oss. - Vi kan naturligvis få det slik at vi kan få denne chargé d'affaires i Sverige i steden for til Norge, men jeg tror ikke det betyr så meget i den offentlige opinion. Jeg er stygt redd for at tross den vinning vi kan få ved denne avtalen med Spania, vil det skape så meget indre strid i vårt eget land, at man må nære *store betenkeligheter* ved dette. Jeg vil som medlem av utenrikskomiteen overhodet ikke ta stilling til dette spørsmål her i dag. Jeg vil under alle omstendigheter be om at en sånn avgjørelse må utstå, og at vi får behandlet dette spørsmål som er så viktig og har så store konsekvenser, at vi først får behandlet det i gruppene. Er det så gruppenes mening at vi skal forelegge det for Stortinget, vel, så avgjør vel gruppene det. Men jeg vil iallfall ikke ta stilling til spørsmålet før det har vært behandlet i vår gruppe.

Hambro: Jeg vil si at Regjeringens stilling vil bli overordentlig vanskelig, hvis den på ethvert punkt i en sak som denne skal gå til Stortinget. Regjeringens stilling som forhandlende myndighet vil bli vesentlig svekket, hvis den på ethvert punkt skal måtte telegrafisk meddele i Spania at nå kan vi igjen ikke røre oss, for saken må inn for Stortinget. Enten har en regjering nasjonalforsamlingens fullmakt til å handle i visse bestemte utenrikspolitiske spørsmål, eller også opphører den å være regjering.

Jeg mener at denne komite er sammenkalt for at dens enkelte medlemmer skal ta stilling til det spørsmål hvorvidt de finner at Regjeringen fremdeles har fullmakt til å handle, eller de forlanger at denne fullmakt skal underkjennes og gruppene drøfte saken. Gruppene vil jo da måtte orienteres av utenriksministeren og få alle sakens dokumenter. Det er en uhyre utilfredsstillende måte å behandle saken på. Jeg mener at vi er nødt til, som det organ utenriksministeren med rette karakteriserte, å ta stilling til det spørsmål i dag hvorvidt vi overensstemmende med reglementet skal forlange at denne sak nå skal bringes inn for Stortinget, eller vi mener at Regjeringen må gå videre på den vei som er opptrukket.

Jeg er helt klar over at den instans som kan få et ubehag, det vil være Regjeringen likeoverfor sitt eget

parti. Jeg kan bare uttale min anerkjennelse over at Regjeringen er villig til som ansvarlig myndighet å utsette seg for dette ubehag. Men jeg vil ikke være med på å binde Regjeringens hender og desavouere den som forhandlende myndighet ved å pålegge den nå igjen å varsle i Spania, at etter det som er oppnådd der nede, må man på ny vente. Vi risikerer altfor meget ved det. Det er ikke så, som hr. Pettersen sa, at Norge nå har fått en på snuten i Spania. Det forhold som foreligger, er at Spania har oppgitt et krav det lenge har stillet, og vist seg villigere enn noensinne tidligere under disse forhandlinger til å imøtekomme norske ønskemål.

Konrad Knudsen: Jeg vil også bare gjerne, når vi først skal ha en slik alminnelig vitneavgivelse her, gi uttrykk for at jeg forstår ikke at vi, slik som saken har utviklet seg, slik den foreligger i dag, skal medvirke til å ha den gående på en ny ørkenvandring, som vi hadde den sist. Da fikk vi alle disse problemer og spørsmål rullet opp for oss fra alle sider, internasjonalt og nasjonalt. Vi gjorde oss ferdig med det. Vi sa fra som vår absolutte mening, med et stort flertall, at Regjeringen skal få fullmakt til å fortsette forhandlingene, ut fra den betraktning at den skal vareta norske interesser. Det har den gjort til nå, og vi ser det resultat som foreligger for oss i dag. Vi vedtok den gang en tilføyelse til beslutningen som gav uttrykk for at Regjeringen må handle i nært samarbeid med Stortinget. Det nære samarbeid må da skje med den institusjon som Stortinget har nedsatt for å behandle disse spørsmål sammen med utenriksministeren, altså i dette møte vi nå er innkalt til. Jeg er klar over at hvis det er 4 - 5 som ønsker og forlanger det, så må Regjeringen bringe saken inn for Stortinget, men jeg forstår ikke at vi bør gå med på en slik affære. Når Regjeringen er villig til å ta ansvaret, skal vi i grunnen være takknemlig for at den vil gjøre det, og gi vår tilslutning til det.

Formannen: I en forsamling som denne burde det etter min oppfatning være unødvendig å begrense taletiden. Her har vi et forslag som vi må konsentrere oss om etter at vi har hørt utenriksministerens redegjørelse, og det er hr. Strand Johansens forslag. Jeg vil henstille til de etterfølgende talere å konsentrere seg om det.

Andrå: Jeg er enig i realiteten, at man må søke å komme til en ordning med Spania. Jeg er også enig i at noen bedre utvei enn den man er kommet til, selv om den ikke er så rar, kan det vel neppe finnes fram til, og når utenriksministeren sier at saken må avgjøres i dag og svar må avgis i dag, så må en vel bøye seg for det. Men jeg kan ikke si annet enn at jeg ville ønske at det kunne sammenkalles et hemmelig stortingsmøte første dag etter pinse for å forelegge saken der. Jeg føler meg helt

overbevist om at det blir ikke noe annet resultat om saken blir forelagt Stortinget igjen; men det hviler lite grunn på meg, dette at det var sagt uttrykkelig i premissene at alle skritt som skulle foretas, skulle skje i nært samarbeid med Stortinget. Denne komite er det organet som skal foreta det nære samarbeid. Om denne komite er noe i tvil om at den er helt i kontakt med Stortinget, og hvis denne komite mener at det er en sak som også Stortinget gjerne vil høre utenriksministerens redegjørelse for, så er det tatt inn i reglementet den klausul at da kan fire medlemmer av de 15 som har sete her, forlange saken innbrakt. Hvis det finnes noen som helst mulighet for å kunne sammenkalle et stortingsmøte første dag etter pinse, og forelegge saken der, vil jeg derfor anse det meget ønskelig. Men hvis utenriksministeren mener at saken bør avgjøres i dag og at svaret bør sendes, får vi ta det ansvar som følger med det og regne dette for det nærmeste samarbeid som vi kan komme i med Stortinget om saken. Jeg nærer som sagt ingen tvil om at resultatet, når saken kommer til Stortinget, blir nøyaktig det samme som her i dag. Det hele dreier seg om en utsettelse til umiddelbart etter pinseferien.

Strand Johansen: Den fungerende formann nevnte noe om at i premissene for Stortingets beslutning av 22 mars står noe om "normalisering av forbindelsen".

Formannen: Da må jeg ha sitert det galt.

Strand Johansen: Det som står i premissene når det gjelder vår diplomatiske forbindelse med Franco-Spania, er en historisk gjengivelse av det virkelige faktum, idet det heter:

"Etter frigjøringen er det ikke inntrådt noen endring i vårt diplomatiske forhold til Spania. Vi har hele tiden hatt en charge d'affaires i Madrid, mens Spania ikke har hatt noen diplomatisk representant hos den norske regjering siden den tyske invasjon."

Annet er ikke sagt i flertallets innstilling når det gjelder den diplomatiske forbindelse mellom Norge og Franco-Spania. Utenriksministeren sa i sin redegjørelse den 27 februar om dette:

"Både spørsmålet om handelsforbindelsene og om skipsanløpene er fra spansk side koblet sammen med et fornyet ønske om "normalisering" av de diplomatiske forbindelser med Norge. Et slikt ønske har gjentatte ganger vært ytret fra spansk side siden frigjøringen. Den norske regjering har ikke villet foreta noen forandring i det forhold som bestod, nemlig at vi har en charge d'affaires i Madrid, mens vi ikke har noen spansk diplomatisk representasjon her, så lenge en avgjørelse i det spanske spørsmål ikke var truffet i de Forente Nasjoner."

Noe annet om den politiske "normalisering" av forholdet mellom Franco-Spania og Norge uttalte heller ikke utenriksministeren i sin redegjørelse. Og den innstilling som ble vedtatt, henviser til utenriksministerens redegjørelse, hvor Regjeringen ikke har tatt standpunkt til dette spørsmål.

Under den hemmelige behandling av forholdet mellom Norge og Franco-Spania ble det henvist til en uttalelse fra de Forente Nasjoners ledende menn, hvor det hette at om en mottagelse av en *chargé d'affaires* fra Spania fra Norges side ikke var *juridisk* i strid med beslutningen på de Forente Nasjoners generalforsamling, ville det *moralsk* være i strid med beslutningen. Jeg minner også om denne uttalelse som ble referert av utenriksministeren under den hemmelige behandling av saken. Jeg mener derfor at det skritt som nå er foreslått av Regjeringen, er en helt annen sak enn det Stortinget har fattet vedtak om, hvor det jo dessuten hette både i vedtaket i 1946 og nå sist i vedtaket fra 1947 at alle skritt i denne sak skulle tas av Regjeringen i nøye kontakt med *Stortinget* og dets organer.

Det er her nevnt at Stortinget blir informert hvis hver især av oss informerer våre respektive grupper om saken. Men gruppene er ikke Stortinget, gruppene i Stortinget er Storting først i det øyeblikk de er samlet, og *der* er det meldingen må forelegges.

Moseid: Jeg har i årenes løp mange ganger kritisert Regjeringen for at den ikke har forelagt saker for Stortinget. Jeg har hevdet den oppfatning at det bør gjøres i alle tilfelle hvor det er av en slik betydning at det av hensyn til befolkningen og til Stortingets arbeid med disse spørsmål senere bør gjøres. Jeg er fremdeles av samme oppfatning som jeg har vært i alle år. Men jeg må innrømme at i dette spørsmål kan jeg ikke skjønne det foreligger noe som gir grunn til å insistere på fornyet stortingsbehandling. Det er, så vidt jeg forstår, ikke hendt noe som kan virke som overraskelse overfor Stortinget. Utenriksministerens fremstilling av saken var meget klar, og avgjørelsen i Stortinget er etter mitt skjønn helt klar. Det var flertallets mening at man ikke ville ha et *separat* brudd i handelsforbindelsen med Spania, selv om det ble nødvendig, som det sies, å "normalisere" forholdet. Om det punkt tror jeg ikke noen i flertallet kunne være i tvil. Og det er jo bare det spørsmål som foreligger her i dag. Jeg vil derfor for mitt vedkommende, tross mitt prinsipielle syn, ikke insistere på at Regjeringen skal forelegge denne sak påny for Stortinget. Jeg vil helt overlate til Regjeringen selv å bedømme hvorvidt den anser det for nødvendig å foreta det skritt.

Natvig Pedersen: Jeg vil ikke stemme for hr. Strand Johansens forslag i dag, og jeg har gitt mine grunner for det. Jeg vil bare si at min henstilling til

utenriksministeren ikke betyr noen utsettelse. Jeg oppfattet det slik at når Regjeringen finner at den må ta dette skritt, så tar Regjeringen det hele og fulle ansvar for det. Den har informert Stortinget gjennom den utvidede utenrikskomite, og min hensikt er bare å gi uttrykk for at jeg mener at en videre informering, eller representantenes kunnskap om dette, helst ikke skulle komme i form av en melding i avisene; den burde komme gjennom partienes tillitsmenn, som er vi. Jeg mener vi kan påta oss å bringe den informasjonen videre til våre respektive grupper.

Statsråd Lange: Det tjener vel ikke til noe å ta opp en ny debatt om hva "i nøye kontakt med Stortinget" vil si. Men det blir - det må jeg gjenta - umulig å føre utenrikspolitikk hvis man, når hovedlinjen i en sak er så entydig fastlagt som den ble i dette spørsmål under stortingsbehandlingen i februar og mars, ikke skal ha anledning til under det fulle konstitusjonelle ansvar å ta de skritt som er nødvendige for å følge den hovedlinjen. At en så informerer dette forum, som er organet for kontakten med Stortinget, må etter min mening fullt ut tilfredsstillende forutsetningen om den nøye kontakt med Stortinget.

Utheim: Jeg skal være meget kort. Jeg vil ikke stemme for hr. Strand Johansens forslag, og jeg gir hr. Moseids uttalelse og utenriksministerens siste bemerkning min fulle tilslutning.

Formannen: Hr. Strand Johansen har fremsatt forslag sålydende:

"Under henvisning til Stortingets beslutning av 22 mars 1947 legges saken fram for Stortinget."

V o t e r i n g :

Strand Johansens forslag ble mot 2 stemmer ikke bifalt.

Friis: Jeg oppfattet saken slik at gruppene først skulle ha møte?

Formannen: Nei, det har hr. Friis ikke rett til å forutsette, for dette møte er innkalt i dag nettopp for at utenriksministeren skulle få en nødvendig plattform til å handle videre på. Meningen har vært at gruppene ikke kan legge seg opp i forhandlingene mens de pågår. I hvilken utstrekning Utenriksdepartementet vil forelegge forhandlingenes resultat, det er jo en sak for seg.

Strand Johansen: Jeg vil bare til slutt presisere at jeg er fullstendig uenig i den ordning som Regjeringen har truffet, med en chargé d'affaires for Spania sittende i Stockholm.

Formannen: Hr. Strand Johansen ville helst ha ham boende i Oslo?

Strand Johansen: Jeg vil til det spørsmål gjerne tilføye at jeg mener at hvis Regjeringen følte seg sikker på at den gjorde rett, at den var i overensstemmelse med folket, når den nå traff den ordningen - hvorfor finner da Regjeringen det nødvendig å ordne det på en halvt illegal måte ved å ha en chargé d'affaires sittende i Stockholm? - Hva mitt standpunkt til en spansk chargé d'affaires angår, tror jeg ikke det er noen tvil i denne forsamling.

Formannen: Som formann i komiteen har jeg aldri vært i tvil om hr. Strand Johansens standpunkt, men som formann i komiteen vil jeg heller ikke tillate en diskusjon akkurat om dette spørsmål som kanskje egner seg bedre i Stortinget ved en eller annen anledning.

Møtet hevet kl. 15.15